

KULTUUR 3. AUGUST 2019

Otsing

Eesti Päevaleht

Minu profiil

Logi välja

Märt-Matis Lill: ida mõjusid meie kultuurile võiks rohkem teadvustada

Heliloojate liidu esimees Mär-Matis Lill räägib riskidest, mida liit maailma uue muusika festivali korraldamisega võttis, noorte heliloojate pragmaatilisusest ja Eesti igapäevasesst müüdi loomest.

Uudised

Nädalalõpuleht LP

Eesti Ekspress

Maaleht

Tervis Pluss

Lemmikloom

Delfi kaart

Kontakt

Arvamus

Viimane lugu

Delfi

Kroonika

Kasulik

Kinoveeb

Jaga

R...am

KUULA

"Püüded panna kultuuri väga selgelt mingisse kindlasse kasti, et see on nüüd eesti asi ja see on Euroopa, kõlavad soovmõtlemisena," leiab heliloojate liidu esimees Mär-Matis Lill.

FOTO: MADIS VELTMAN

Tellijale avatud

Tellijale avatud

Märt-Matis Lille kirjutatud ja Tarmo Tagametsa lavastatud "Suidsusannasümfoonia" on Eesti muusikasuve üks põnevamaid projekte, mis tuleb ettekandmisele sel nädalavahetusel Mooste folkigojas. Muusikalavastus põhineb Lõuna-Eesti pärimusel, soomlaste eeposel „Kalevala“ ja Hasso Krulli teosel „Kui kivid olid veel pehmed“

Mis loo "Suidsusannasümfoonia" jutustab?

See lugu on üsna abstraktne. Ta on seisundiline teos, aga samas mingi narratiivse kaare seal siiski justkui leiab. See markeerib inimese elukaart ja loomislugu — mitte millestki sündimine, kasvamine, mehe ja naise teineteise leidmine, lapse sünd ja lõpuks surm. Ja elu taasteke, uuestisünd.

“Suidsusannasümfoonia” loomeprotsess on olnud mingis mõttes minu eelmise ooperi jätk. “Tulleminek” tegeles sarnaste kunstiliste küsimustega ja muuhulgas ühendab sõna- ja muusikateatri võimalusi. Mõlemas teoses on sees rahvalaulu elemente, aga rahvamuusikaga tööd tehes ei ole kunagi mu eesmärk tekitada üheselt folkloorset ja etnograafilist muljet. Pigem ikka midagi natuke abstraktsemat ja kunstilisemat.

Mida suitsusaun selles teoses tähendab?

Alustame sellest, mida sauna üldse tähendab. Sauna on siinses läänemeresoome rahvaste kultuuriruumis kõige arhailisem puhastumise vorm. Sauna on see koht, kuhu minnakse mingitest asjadest vabanema ja uueks saama, uusi impulsse saama. Sinna minnakse vanadest kestadest vabaks saama.

Milline on teie jaoks parim koht sellise puhastamisrituaali läbiviimiseks?

Eks neid on erinevaid, sauna on kindlasti üks nendest. Ma arvan, et nagu paljudele eestlastele, on ka mulle üheks selliseks paigaks mets. Seal saab saunaga võrreldava kogemuse — lähed sinna ühena ja tuled välja teisena. Aga üks ka sakraalne ruum vastava muusikaga tekitab samasuguse efekti, näiteks katedraal vaimuliku muusikaga või siis jaapani tempel. Puhastamise vajadus on inimeses midagi nii ürgset ja sügavat, et kõikvõimalikke vorme selleks on tekkinud palju. Huvitav on see, et saunalik struktuur on hämmastavalt levinud ka näiteks Ameerika mandril nii põhjas kui lõunas. Põhja-Ameerika indiaanlased kasutasid higistamistelke ja ka maiadel Kesk-Ameerikas oli saunatraditsioon olemas.

Suidsusannasümfoonia saab inspiratsiooni Hasso Krulli müüdilikust luuleteosest “Kui kivid olid veel pehmed”.

See oligi teose esimene lähtekoht. Uurisin seda ühe oma varasema idee jaoks ja kui kuulutati välja EV100 kultuuriprogrammi muusikateoste konkurss, siis ma tegelikult arendasin mõtet ainult Hasso teose põhjal. Aga siis võtsid ühendust võrokesed suitsusauna ideega. Mulle see väga meeldis ja tekitas tugevaid seoseid Hasso kujundimaailmaga. Need kaks ideed kasvasid mingis mõttes üheks.

Ma usun, et inimestena tegeleme me pidevalt müüdiloomega, aga tänapäevases kuues. Võib-olla ei tunta seda ära, ei öelda, et see nüüd on müütiline mõtlemine, aga ma arvan, et kasvõi poliitikas on see väga levinud. Naljakas, kuidas räägitakse mingitest poliitilistest jõududest kui absoluutse kurjuse kehastusest või teisest kui absoluutsest päästjast, peaaegu ingellikust jõust.

Inimene on ikkagi inimene oma tugevuste ja nõrkustega, väga raske on leida absoluutset kurjust, absoluutset teadvust. Selle mõistmiseks on vaja teha emotsionaalne hüpe. Ja siis keerataksegi lihtsalt vinti juurde. Hämmastav, kui lihtsalt see toimub ja kurb on vaadata, kuidas seda ära kasutatakse. Ega selles midagi uut ei ole — nagu Voltaire ütles, et kui jumalat ei ole, tuleks ta välja mõelda. Samamoodi võiks öelda mütoloogia kohta. Raske on ette kujutada elu ilma selleta. Kui

vaadata kasvõi, millised filmid ja raamatud inimestele meeldivad, on näha, et ega realistlikult argieluline ei kipu eriti kedagi huvitama.

Märt-Matis Lillel on olnud kiire aasta: lisaks uuele teosele korraldas heliloojate liit samaaegselt Eesti muusika päevi ja rahvusvahelist maailma uue muusika festivali.

FOTO: MADIS VELTMAN

Eesti mütoloogilisest maailmapildist on nii mõnigi mõtleja rääkinud kui millestki, mis jääb ida ja lääne maailmatunnetuse vahele. Mida teie sellest mõttest arvate?

Mulle meeldib nii mõelda jah. Eesti kultuuriruumis on see juba üsna vana mõttekäik. Oskar Loorits oli üks, kes seda mõtet süsteemselt edasi arendas ja ütles, et me oleme justkui ida ja lääne vaheala ja see muudab meie kandi eripäraseks. Mulle tundub see väga põhjendatud.

Ma arvan, et selles on meie tugevus ja mingil määral ka nõrkus. Vahel me tahame olla midagi, mida me päris puhtalt ei ole ega peagi olema. Mingivahe oli meil tohutu soov kuuluda üheselt läände. Me niikuinii kuulume sinna, aga meil on ka mingi oma kiiks juures ja selle üle võiks rõõmu ja uhkust tunda, mitte mõelda end üdini puhtaks lääneeurooplaseks. Juba meie folklooris on idapoolseid mõjutusi. See on jälle mütoloogilise mõtlemise struktuur: ida halb, lääs hea. Elu on ikkagi palju keerulisem.

Setod on hea näide. Kunagi tegin koostööd kooriga Liinatšuraq (eesti keeles Linnapoisid — *toim*) ja tutvusin seto lauludega lähemalt. Neil on selline hämmastavalt naljaka tekstiga laul nagu "Transvaal", mis on Venemaal populaarne laul Buuri sõjast. See on kuidagi transformeerunud seto meeste lauluks.

Ida poolt tulnud kihti meie kultuuris võiks rohkem teadvustada. Põhjarannikul on samas näiteks väga palju Soome mõjusid. Kultuur ei ole ju kunagi midagi hermeetilist, mõjutusi tuleb igalt poolt. See on kõik põnev ja huvitav. Püüded panna kultuuri väga selgelt mingisse kindlasse kasti, et üks on Eesti asi ja teine Euroopa, mõjuvad soovmõtlemisena.☁

Kuidas seda tunnetust üldse muusikasse üle kanda?

Ega ma heliloojana eelkõige sellele ei mõtle. Eks see tunne mu muusikas kindlasti peegeldub, aga sellega tegelevad rohkem uurijad, kes neid järeldusi teevad.

Kuidas heliloojate liidul läheb?

Heliloojate liidul on praegu välja teenitud puhkusehetk. Meil oli väga-väga intensiivne kevad, kus kõik andsid endast rohkem kui kakssada protsenti. Maailma uue muusika festival, mille ISCM-i (Rahvusvaheline Nüüdismuusika Liit- E.L.) meile korraldada andis, oli väga suur ja riskantne ettevõtmine, aga paistab, et see risk õigustas ennast. Praegu on võib-olla raske öelda, mis nüüd edasi. Eks me teeme ikka oma tavapäraseid asju. Tulemas on Eesti muusika päevad tulevad nüüd ja ka aastaid edaspidi. Heliloojate liit on ikkagi väike organisatsioon ja kogu meie energia läks selle festivali peale, nii et natukene võtab sealt väljatulemine aega.

Millised need riskid olid, mille liit endale võttis?

Eelkõige rahalised. Õnneks meid toetati lõpuks väga hästi. Saadi aru, et see on väga oluline asi. Eelarve oli palju suurem kui tavaliselt Eesti muusika päevadel ja ega meil mingit garantiid ei olnud, et me selle raha kokku saame. See on võib-olla võrreldav olümpiamängude korraldamise õiguse saamisega.

Lõpuks olid lähemad ja kaugemad külalised meist kui eksootilisest väiksest ja pika ajaloo riigist väga suures vaimustuses. Samuti vaimustuti meie rikkast ja mitmekülgsest süvamuusika elust ja siinsetest erinevatest saalidest ja kollektiividest nii maakohdades kui Tallinnas. Igapäevaselt ei mõtle selle peale, aga sellises olukorras näed ka ise asja kõrvaltvaataja pilguga. Võib olla uhke selle üle, mis meil on.

Enne laulupidu oli üleval teema, et noori dirigente ei kasva peale, nad ei saa piisavalt palka ega ela ära. Ühesõnaga amet ei ole atraktiivne. Milline on seis noorte heliloojate järelkasvuga?

Jaa, see on juba keerulisem ja valusam küsimus. Ausalt öeldes tunnen ma selle üle muret küll. Helilooja amet ei ole eriti populaarne. Ma tean ka konkreetseid juhtumeid, kus inimesed ei ole heliloojaks õppima läinud, sest nii on tulevik liiga ebakindel. Ja majanduslikult ta seda ongi. Mingis mõttes on meil justkui hästi, sest Eesti helilooming on tõesti väga kõrgel tasemel ja meil on ka nooremast generatsioonist väga palju erinevaid heliloojaid. Aga mis edasi saab? See asi ei pruugi nii roosiliselt jätkuda.

Põhjused on siis pigem majanduslikud või on asi ka hariduses?

Eelkõige ikka majanduslikud. Mulle tundub, et noorem generatsioon on muutunud palju pragmaatilisemaks kui minu generatsioon. Ma ei mäletagi, et oleksin enne õppima asumist eriti mõelnud sellest, kuidas ma heliloojana ära elan. Mõtlesin lihtsalt, et see on midagi, mis mind huvitab ja mida ma teha tahan. Nooremate puhul tajun ma, et erialavalik on ikkagi väga teadlik.

Ja huvitav on see, et mehed ja poisid kõhklevad justkui rohkem. Tüdrukud usaldavad ennast vist rohkem. Naljakas on see, et teistes riikides tehakse kampaaniaid, et rohkem naisi heliloomingusse saada. Meil kipub asi vastupidiseks minema, varsti on meeste põud. Ja see ei puuduta ainult heliloomingut, ma olen kuulnud sama asja ka teiste humanitaaralade kohta. Ei tea, mida see kõik praegu tähendab, aga paistab, et mingid muutused on asēt leidmas.

Samas on Eesti ka nii väike riik, suurtes riikides on valimid suuremad. Ja ei saagi eeldada, et heliloominguga hakkaks tegelema suured massid, sest lävend on mingis mõttes väga kõrge. Eriala eeldab kindlat tausta ja oskusi, aga tundub, et omal ajal pakkus see rohkem stabiilsust. Öeldakse, et asi käib lainetena, aastad ei ole vennad ja õed.

Ka kunstiakadeemia kohta olen kuulnud, et aastate lõikes on õppima asujate osas suuri erinevusi. Kujutav kunst on justkui veel problemaatilisemas seisus kui helilooming. Tundub siiski, et uus maja andis neile uue hingamise. Ja meil (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemial — E.L.) tuleb ka uus saal, mis ehk näitab inimestele, et nüüdismuusikakultuuri väärtustatakse.

Ehk mängib siis Tallinna muusikakeskkooli, Otsa-kooli ja balletikooli ühendamine ka mingit rolli?

Uus ühendkool omab kindlasti suurt potentsiaali, aga see on nii suur ja keeruline teema, et ma ei ole sellesse väga süvenenud. Ma tean, et seal on erinevaid koolkondi ja leere, kes suhtuvad asjasse ühte või teist pidi. Üldiselt olen ma pigem optimistlik.

MUUSIKALAVASTUS

"Suidsusannasümfoonia"

Helilooja: Märt-Matis Lill

Dirigent: Kaspars Putniņš

Lavastaja: Tarmo Tagamets

Kunstnik: Liisa Soolepp

Esitavad: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO muusikud, pärimusmuusikud Mari Kalkun ja Meelika Hainsoo ning näitlejad Lauli Otsar, Sten Karpov ja Agu Trolla

Etendused toimuvad 2.-4. augustil Mooste folgikojas.

« AVALEHELE

2 KOMMENTAARI

Jaga

8

KUULA

Kas loetud artikkel vastas Teie ootustele?

Ei ole üldse rahul

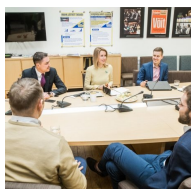
Jäin väga rahule

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Soovi korral põhjendage oma hinnangut.

VASTAN

LOE VEEL:

LUGEJA KIRI | Opositsioon õhutab Eesti mainekahju ...

Ungari ekspert: Euroopa Liit

Suur-Sõjamäe tänavale ehitatakse Tallinna Linnatea...

JUHTKIRI | Valitsuse saamatus võib